

A Határmenti tanösvény a szlovák magyar határtól a 19. pihenőhelytől indul. Az Oláh-rét a magyar oldalon fokozottan védett terület. Keresztülhalad az Oláh-rét szlovák oldalán (Vlašské lúky), mely egy fás legelő, egykori irtástérület, majd a tanösvény a **Maróka (Marocká hola) Természeti Rezervátumot** szeli át. A Szár-hegy (Suchá hora) alatt éri el az 5. sz. Nyerges-hegy alatti vagy Suchá hora pihenőhelyet. Innen aszfaltburkolatú úton a 6. sz. Kis-milici (SK) pihenőhelyhez ér, amelytől északra a **Kis-Milic (Malý Milič – SK) Nemzeti Természeti Rezervátum** található. A 6. pihenőhelytől a tanösvény opcionálisan egy fokozatos felújító vágásos területen áthaladva felér a Kis-Milic (HU) csúcsra a 8. pihenőhelyhez, madármegfigyelő ponthoz. A Nagy-Milic csúcsára (7. pihenőhelyhez) és a **Milici-szikla (Miličská skala) Természeti Emlék**hez a határsávon haladva jut el.

Visszatérve szlovák területre a tanösvény a **Nagy-Milic (Velký Milič) Nemzeti Természeti Rezervátumon** halad keresztül és a Kopaszka vadászháznál ér ki.

A Kopaszka háztól leereszkedik az Izra-tó fele vezető kerékpárútra és az Izra irányába halad. A kerékpárútról 680 m után délre letérve a piros és natúrparki jelzésen a **Kis Izra (Malá Izra) Természeti Rezervátumhoz** ér, majd a Bodnár-kúthoz (15. számú pihenőhely) érkezik.

A határon áthaladva és a kerékpáros pihenőhelyet elhagyva a 14. Tilalmas pihenőhelyről belátható a magyarországi Tolvaj-hegy fokozottan védett terület a déli Sóllyom-kő csúcsal egyaránt. A Tilalmas pihenőhely egyben a tanösvény végpontja.

4. Marócai-rét pihenőhely felé

Oláh-rét fokozottan védett terület

Zöld küllő

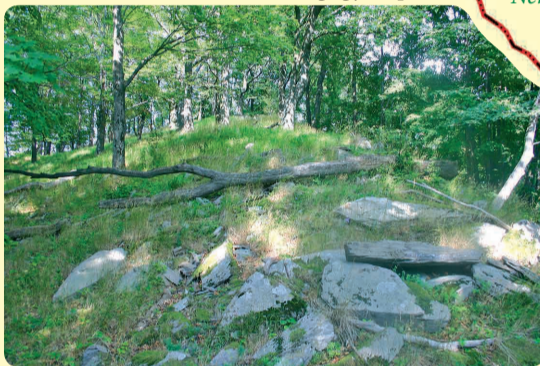
Kárpáti kék meztelencsiga

Nyerges-hegyi (Suchá hora)

Tavaszi kankalin

Kis-Milic (SK) felső sziklakibúvá-sos része a 6. pihenőhelynél

Nagy-Milic (Velký Milič – SK) Nemzeti Természeti Rezervátum

Maróka (Marocká hola) Természeti Rezervátum

15. Bodnár-kúti pihenőhely

Füzeri Vár-hegy és környéke fokozottan védett terület

- Jelmagyarázat:**
- pihenőhely
  - tanösvény
  - fokozottan védett területek Magyarországon, illetve a nemzeti természetvédelmi oltalom területei Szlovákiában
  - aszfaltút
  - stabilizált út, földút
  - országhatár (Magyarország-Szlovákia)
  - Nagy-Milic Natúrpark tanösvény és túraútvonal hálózat

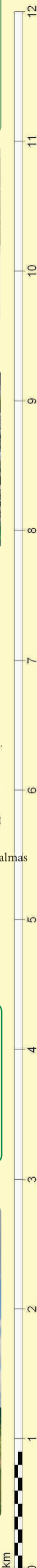
HATÁRMENTI TANÖSVÉNY

Hossza: 11.014 m
Legnagyobb szintkülönbség: 506 m

Az ökoturisztikai fejlesztési program alapja a 2003-ban meg-
alapított Nagy-Milic Natúrpark 2004. évi kialakítási terve.

Sóllyom-bérc és Tolvaj-hegy

A tanösvény leírása:

A tanösvény kezdőpontja a magyar oldalon található 19. pihenőhely, az **Oláh-rét fokozottan védett terület**. A történelmi tájgazdálkodási gyakorlatban ezeket a réteket rendszeresen július első felében kaszálták, így jelent meg a Keleti-Kárpátokra jellemző polyanákhhoz hasonlóan száraz vöröscsencsesz kaszálóréték, melyek botanikai összetételére a botanikai ritkaság számba menő virágos kétszikűek, de orchideafélék is jellemzőek voltak. Az állatvilág kapcsán ugyancsak jellemző volt ritka nappali lepke fajok és virágincérek előfordulása. Az egykor bővelkedő növény- és állatvilág egyedül mára kritikusán megritkultak.

Utunkat a **Maróka (Marocka hollá) Természeti Rezervátumban** folytatjuk. A terület a Szalánci-hegység déli nyúlványán található, 610-805 méteres magasságban, mintegy 64 ha-os kiterjedéssel a Száraz-hegy, illetve Szár-hegy (Suchá hora) nyugati lejtőin. Nagy részén fennmaradt a kőrissel elegyes bükkös az erdőtársulás. A terület északi sziklás gerincén legjellemzőbb fafaj a kocsánytalan tölgy és ugyanitt nagyon elterjedt a bükkös-tölgyes társulásokat is találunk. Felszínalkatmi formákat tekintve megfigyelhetőek sziklafolyásos részek.

Panoráma a Szalánci-nyereg irányába

elhelyezett messzelátó segítségével néztük a Tátra, Fáttra, Mátra csúcsait". Magyar oldalon ennek alapján is tervezett az Árpád-kilátó megépítése.

Viszátérve a szlovák oldalra a **Nagy-Milic (Velký Milič) Nemzeti Természeti Rezervátumban**, majd 68 ha-os területen megtalálhatóak az egyes erdei élőhely típusok legjelentősebb tömbjei. A masszívum alapját a Szalánci-hegység déli részét alkotó, andezitek és dácitok alkotják. Erdőtársulásait tekintve a tölgyes-bükkös magassági zónában elterülő jellemző zonális társulások mellett a hársas-juharos társulások is jellemzőek. A sziklákon a rájuk jellemző növénytársulások jöttek létre, beleértve a kőomladékokon megkapaszkodott juharosokat is, amelyek Szlovákián belül a legdélebben fekvő ilyen jellegű erdőtípushoz sorolhatóak.

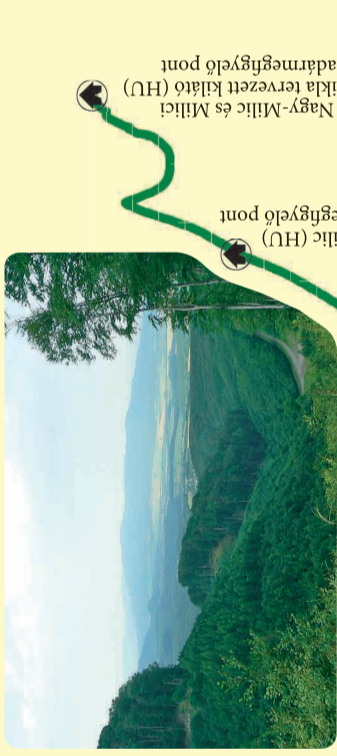
Utunk a kopaszki vadászháznál ér ki, ahonnan a Szalánci-hegység keleti lejtőire nyílik kilátás. A Kopszakai háziól leereszkedünk az Izra tó fele vezető kerékpárútra és az Izra irányába haladunk. A kerékpárútról 680 m után délre letérve a piros és natúrparki jelzésen a **Kis-Izra (Malá Izra) Természeti Rezervátum** fele kanyarodunk le.

A Milic lejtőin helyezkedik el a Kis-Izra és az Izra-tó is, amelyek az összefüggő erdei növényzet terepi depresszióiban keletkeztek. A látogatók gyakran tévesztik össze a Kis-Izra (Malá Izra) tavat a közeli láppal, amely a sárga és a piros jelzés kereszteződésénél fekszik. Annak ellenére, hogy a jelölő táblán a „Malá Izra” megnevezés található, a rezervátum mintegy 300 méterrel tovább, a piros jelzésű, Milicre nyugati irányba vezető turistaut mentén fekszik.

A **Kis-Izra (Malá Izra) Természeti Rezervátum** patakjának forrása a Szalánci-hegységben, mintegy 560 méter magasságban található. Folyása keleti irányú. A patak felső szakaszán lévő terepi elzáródás, földcsuszamlás hozta létre a Kis-Izra (Malá Izra) tavat Szalánchuta (Slanská Huta) közigazgatási területén. Jelenleg védettséget élvez, 1988-tól természeti rezervátumként került besorolásra. Kiterjedése 0,77 hektár, és a vízfelülete közvetlenül nem napsütötte, mivel egy erdei bemélyedésben helyezkedik el. A folyamatos feltöltődés miatt a tó elláposodóban van.

A Kis Izra-tó magas fekvése ellenére (526 m), a tó környékén síksági jellegű égerest találunk. Mocsári élőhelyekre jellemző flóra több értékes faja is fellelhető a területen.

Ezen viszonyoknak köszönhetően a nedvességkedvelő állatvilág több faja is megtelepedett a tó környékén. A piros jelzésen keleti

7. Nagy-Milic és Milič szikla tetejéről készített kilátó (HU) madártanfigyelő pont

8. Kis-Milic (HU) madártanfigyelő pont

6. Kis-Milic (SK)

Legazás a Nagy-Milic felé

A hiúz előfordul a Zemplén erdőségeiben

őrzés szempontjából biztonságosabb módszer. Az egész állomány génanyagát újítják meg nagy tömegben együttval a genetikai változatosságot is megőrizve. Tekintettel arra, hogy a bükk (*Fagus sylvatica* L.) a Kárpát-medence alacsonyabb területein már visszaszorulóban van a helyi, alkalmazkodott genetikai állományok megőrzését a fokozatos felújító vágás nagyban szolgálja.

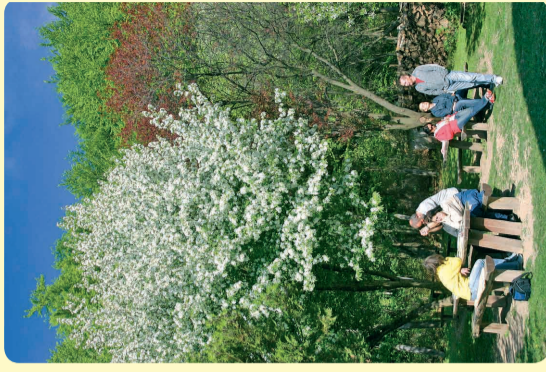
A **Kis-milici csúcs**on (891 m) található madártanfigyelő pontból remek kilátás nyílik a Töketerbessi-síkságra, illetve a Beszkiédek irányába egyaránt. A **Nagy-Milic csúcsáról** megközelíthető **Milici-sziklát (Milíčská skala)** 1990-ban nyilvánították **természeti emlékké**. 11,6 ha területen. A szikla egy láva-folyam, és az általa kialakított alakzat szétbomlását követő állapot képet őrzi. A sajátos jellegű, zavartalan élőhelyek nagyon jó életfeltételeket biztosítanak a nagyszámú madárfaj – leginkább ragadozó, bagoly és énekesmadár számára. A Milici-szikla északi kitérűségi területén erdődinamikai folyamatok, mint a létképződés és újulatiúpek kialakulása is megfigyelhető.

A Nagy-Milic csúcsán az 1950-es évekig kilátó állt. Gróf Károlyi Istvánné 1930-as évekből származó visszaemlékezései alapján: „a kilátóból... az ott

irányban továbbhaladva bükkös társulásokban érjük el a **Bodnár-kút pihenőhelyet (Pramen Bodnár, 14)**. A forrás hegylábi fekvésben bukkán felszínre. Agyagos vízjáró rétegre utal a közeli erdőszél alatti réten felverődő mézgas éger újulata is; mivel az éger megjelenése üde szivárgó vizes területhez köthető közpéphegységi területeken.

A határátlépő pontnál kerékpáros pihenőhely található. Utunkat a **Tilalmas (14) pihenőhely** fele folytatjuk, ahol a Tolvaj-hegy fokozottan védett terület a déli Solyom-kő csúccsal egyaránt belátható. A Pusztalalui-medence uralkodó vulkáni nagyformája a meredekebb oldalú lávadóm. A Tolvaj-hegy, Solyom-bérc esetében ez a legtipusosabb. A résvulkánosság révén a magmakamrából feltörő sűrű olvadékanyvaga felfelé nyomulva elérte ugyan a felszínt, de nem alkotott lávatölcsereket, hanem a környező töldekekbe, tufákba nyomult, azokat megemelte, majd megdermedt.

A terület élőhely-komplexére jellemző, hogy a hegyoldalak egyre meredekebb lejtőin a zárt erdőállományok, mint a gyertyános tölgyesek, bükkösök, sziklaerdők kezdenek fellazulni; átadják helyüket az ezen a vidéken az erősen savanyú kémhatású alapkőzetben kialakuló mészkérrülő tölgyeseknek. Így a délies egyre melegebb kitérűségű oldalakon a savanyúságkedvelő és nedves körülményeket jelző fajok lesznek meghatározóak. A kúrgó sziklataréjokon hazánkban egyedülálló társulás a sziklák sziklaredő található. Az erdőtársulás további állományai az északi és észak-keleti Kárpátok vulkáni hegyvidékén, délies kitérűségű szikláin jellemzőek.

Legazás a 16. Izra-tavi pihenőhely felé

15. Bodnár-kút

15. Tilalmas felé
Legazás Pustalalui felé

<p>Határon átváltozó natúrparki együttműködés keretében kiadta: Füzér Község Önkormányzata H-3996 Füzér, Rákóczi u. 2. és www.fuzer.hu</p>	
<p>Nagyszalanc Község Önkormányzata (Obec Slanec) Hlavna 55/114, SK 044 17 Slanec www.slanec.sk</p>	
<p>Támogatta: Magyarország-Szlovákia Határon Átváltozó Együttműködési Program 2007-2013</p>	
<p>HUSK/0901/2.2.1/01.12.</p>	
<p>Feladás kiadói: Horváth Jenő Füzér Község Polgármestere</p>	<p>Feladás kiadói: Dr. Nyári László Vida Márta Kontraszt Design Kit</p>
<p>Szakterőr: Dr. Nyári László</p>	<p>Műszaki szerkesztés: Kontraszt Design Kit</p>
<p>Megjelent: 5.000 péld-ban 2012</p>	
<p>Partnerséget építünk</p>	
<p>Europai Unió Európai Regionális Fejlesztési Alap</p>	
<p>Jelen kiadvány tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió hivatalos álláspontját.</p>	

Süldő vadászó

Legazás Szalánchuta (Slanská Huta) felé

Legazás a 17. Nagy-Milic pihenőhely felé

